

บทที่ 2

ดัชนีวัดการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Social Development and Human Security Index (SDHSI)

แนวคิดและโครงสร้าง SDHSI

SDHSI มี 5 องค์ประกอบ 13 ดัชนี และ 33 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านสุขภาพและอาหาร องค์ประกอบด้านการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ องค์ประกอบด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน และองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและการเมือง

วิธีการคำนวณ SDHSI

SDHSI ใช้วิธีการคำนวณตามแบบวิธีการคำนวณ Human Development Index (HDI) ของ United Nations Development Program – UNDP (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2546, หน้า 103) โดยในแต่ละตัวบ่งชี้จะใช้สูตรการคำนวณคะแนนของแต่ละจังหวัด ดังนี้

$$\text{ค่าตัวบ่งชี้} = \frac{\text{ค่าตัวบ่งชี้} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}$$

ทั้งนี้ ได้กำหนดค่าสูงสุดและต่ำสุดสำหรับตัวบ่งชี้ให้ครอบคลุมค่าต่ำที่สุดและค่าสูงสุด ที่อาจเกิดขึ้นในสิบปีข้างหน้า ในการกำหนดค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดครั้งนี้ได้กำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์เป็นส่วนใหญ่ (ยกเว้น บางตัวบ่งชี้ที่สามารถกำหนดเป็นค่าตามข้อมูลสถิติได้) เพื่อให้ค่าที่คำนวณได้สะท้อนความเป็นจริงได้มากที่สุด เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีประชากร พื้นที่ แหล่งทรัพยากรแตกต่างกันเป็นอย่างมาก อาจทำให้ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดที่กำหนดเป็นช่วงจำนวนหน่วยตามข้อมูลสถิติมีผลในการคำนวณได้ ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดนี้ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างดัชนีองค์ประกอบของสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
(Social Development and Human Security Index) SDHSI มีทั้งหมด 5 ดัชนีองค์ประกอบ

ดัชนีด้านองค์ประกอบสุขภาพและอาหาร

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
1. พฤติกรรม ป้องกันการ เจ็บป่วย	1. ร้อยละของภavnน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม	0	5
	2. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม	0	100
	3. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด	50	95
2. การได้รับการ รักษาเมื่อเจ็บป่วย	4. อัตราผู้ติดเชื้อเอดส์ ต่อประชากรแสนคน	0	65
3. มีอาหารกิน พอเพียง	5. ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพ และได้ มาตรฐาน	0	100
	6. สถานที่ผลิตอาหารพบเชื้อปนเปื้อน	0	100

ดัชนีด้านองค์ประกอบการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
4. การมีโอกาส เรียนรู้ตลอดชีวิต	7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	90	100
	8. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษา ตอนปลาย	50	100
	9. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่าง น้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง	25	100
	10. อัตราส่วนครูต่อนักเรียน	14	50
5. การปฏิบัติตนถูก หลักศาสนา	11. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่าง น้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	30	100
	12. คดีอุจฉกรรจ์และ สะเทือนขวัญ	0	0.05
	13. คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	0	0.5
	14. คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	0	0.5
	15. คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	0	5
	16. คดีอุบัติเหตุจราจรทางบก	0	1

ดัชนีด้านองค์ประกอบที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
6. การมีที่อยู่อาศัย	17. บ้านสร้างด้วยวัสดุถาวร	0	100
	18. มีสาธารณูปโภคครบตามจำเป็น ส้วม ไฟฟ้า เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ตู้เย็น วิทยุ	0	100
	19. ครวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มและบริโภค	0	100
7. ปลอดภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อม	20. ครวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	0	100

ดัชนีด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
8. อาชีวนามัยและการก้ำมนุษย์	21. ผู้ประสบอันตรายจากการทำงาน	0	20
	22. ผู้ตกเป็นเหยื่อกระบวนการค้ายาเสพติด	0	10
9. ปลอดภัยจากการประทุรภัยอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ	23. การได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุและเสียชีวิตจากภัยธรรมชาติทางบก	0	20
10. ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว	24. ผู้สูงอายุในครัวเรือนที่ได้รับการดูแล	0	100
	25. คนพิการในครัวเรือนที่ได้รับการดูแล	0	100
	26. ครอบครัวอบอุ่น	90	100
	27. อัตราการหย่าร้าง	0	50
11. มีความสัมพันธ์กับชุมชน	28. ครวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล	0	100
	29. ครวเรือนมีคนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน	0	100

ดัชนีด้านองค์ประกอบเศรษฐกิจ และการเมือง

ดัชนี	ตัวบ่งชี้	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
12. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	30. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี	0	100
	31. อัตราการเพิ่มค่าจ้างรายวัน	0	15
13. สิทธิพื้นฐานของมนุษย์	32. การใช้สิทธิเลือกตั้ง	50	100
	33. การร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิด สิทธิมนุษยชน	0	20

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 1 ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพและอาหาร หมายถึง การที่มนุษย์ มีสุขภาพและสุขภาพที่สมบูรณ์ ในด้านพฤติกรรมป้องกันการเจ็บป่วย การได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย และการมีอาหารกินพอเพียง

ความสำคัญ

ความมั่นคงด้านสุขภาพเป็นสิทธิส่วนบุคคล ที่พึงได้รับจากระบบสุขภาพที่ควรเป็นดังนี้

- 1) บุคคลควรไม่เจ็บป่วยหากไม่จำเป็นต้องป่วย ถ้าเป็นโรคหรือความเจ็บป่วยที่ป้องกันได้ ต้องได้รับการป้องกันและการป้องกันนั้นควรได้ผล
- 2) บุคคลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษาตามความจำเป็น โดยผู้เจ็บป่วยต้องสามารถเข้าถึงบริการการรักษาได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเชิงเศรษฐฐานะ ค่าใช้จ่าย ระยะทาง ท้องที่ ข้อคิดหรือความเสียเปรียบต่างๆ และเป็นบริการการรักษาที่ได้ผลตามที่พึงจะได้ด้วยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในขณะนั้นๆ ซึ่งในเรื่องนี้ยังคงมีปัญหาว่าสิ่งใดคือสิ่งที่จำเป็น และใครเป็นผู้บอกหรือกำหนดว่าจำเป็น ตลอดจนระดับความเป็นไปได้ที่จะสนองความจำเป็นนั้นๆ
- 3) ไม่พิการหากไม่จำเป็นต้องพิการ เพราะความพิการเป็นสาเหตุของการเสื่อมสุขภาพและการถดถอยของคุณภาพชีวิต ถ้าเหตุของความพิการเป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้ต้องได้รับการป้องกัน ไม่ว่าสาเหตุนั้นจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ในการทำงานหรือในการผจญกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็ตาม
- 4) หากต้องพิการ ความพิการนั้นต้องเกิดน้อยที่สุด เมื่อเกิดความเจ็บป่วยที่จะนำไปสู่ความพิการ ต้องได้รับการวินิจฉัยโดยเร็ว และได้รับการรักษาที่เหมาะสมทัน่วงที จนไม่เกิดความพิการหรือเกิดน้อยที่สุด
- 5) เมื่อเกิดการพิการขึ้น จะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพดีที่สุด และการฟื้นฟูสมรรถภาพนั้นช่วยให้สามารถมีชีวิตใกล้เคียงกับสภาพปกติมากที่สุด ขณะเดียวกันการปรับสภาวะแวดล้อมในสังคม จะช่วยให้ผู้พิการสามารถมีชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ
- 6) ไม่เสียชีวิตหากไม่จำเป็นต้องเสียชีวิต เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ความตายย่อมเป็นสิ่งที่ธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ แต่บุคคลอาจมีชีวิตยืนยาวได้หากสาเหตุของความตายได้รับการป้องกัน และขจัดปัดเป่าให้กลับเป็นปกติได้ สาเหตุของการเสียชีวิตนี้ อาจเป็นสาเหตุระดับบุคคล หรือสาเหตุโดยรวมที่กำกับอายุขัยเฉลี่ยของมนุษย์แต่ละชนชาติ

➤ **พฤติกรรมป้องกันการเจ็บป่วย** หมายถึง การกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือครอบครัวที่กระทำขึ้นเป็นประจำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ตนเองหรือผู้อื่น ได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วย หรือเพื่อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยกระทำกิจกรรมในการป้องกันการเจ็บป่วย เช่น การออกกำลังกายเป็นประจำ การดูแลตนเองก่อนและหลังคลอด การฉีดวัคซีนป้องกันโรค การมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาสามัญประจำบ้านที่ถูกต้อง การตรวจสุขภาพประจำปี ทั้งนี้ ให้หมายรวมถึงผลกระทบจากพฤติกรรมป้องกันการเจ็บป่วยของมนุษย์ ทำให้มีอายุยืนยาว และการดูแลภาครัฐในการป้องกันการเจ็บป่วย โดยใช้ข้อมูลอัตราผู้ป่วยด้วยโรคเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยของมนุษย์ โดยใช้ข้อมูลสถิติ จปฐ. ปี พ.ศ. 2547 สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย และสำนักโรคบาติวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

➤ **ร้อยละของภavnน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม** หมายถึง เด็กแรกเกิดที่ได้รับการชั่งน้ำหนักทันทีที่เกิด มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม โดยใช้ข้อมูลสถิติ จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ น้ำหนักแรกเกิดแสดงถึงการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ก่อนคลอด ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดมาตรฐานการดูแลตนเองและการดูแลก่อนคลอด โดยมุ่งหวังให้เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักมากกว่า 2,500 กรัม เพื่อให้เด็กที่เกิดมามีสุขภาพสมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกันโรค และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

➤ **คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม** หมายถึง การที่สมาชิกในครัวเรือน สามารถบอกชื่อยา สรรพคุณ วิธีใช้ และอาการข้างเคียงของยาสามัญประจำบ้านได้ถูกต้อง โดยใช้ข้อมูลสถิติ จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ การใช้ยาเป็นวิธีการดูแลสุขภาพด้วยตนเองที่มีความสำคัญ เนื่องจากยาแต่ละชนิดมีสรรพคุณและอาการข้างเคียงแตกต่างกัน ดังนั้น การที่ประชาชนมีความรู้เรื่องการใช้ยาที่ถูกต้อง นับเป็นการดูแลสุขภาพตนเองที่ง่ายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของการดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยด้วยตัวเอง

➤ **อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี)** หมายถึง จำนวนปีที่คาดว่าคนจะมีชีวิตอยู่ต่อไป นับตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย โดยใช้ข้อมูลสถิติ สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

ความสำคัญ ความยืนยาวของชีวิตคนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย แสดงให้เห็นถึงภาวะสุขภาพ การดูแลตนเอง และการจัดการด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพ

➤ **การได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย** หมายถึง การที่บุคคลเมื่อเจ็บป่วยสามารถเข้าไปใช้บริการด้านสุขภาพและสาธารณสุขที่รัฐจัดให้อย่างเสมอภาค เป็นธรรม ปลอดภัย มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ตามความจำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน ในรายงานนี้ พิจารณาเฉพาะผู้ติดเชื้อเอดส์ ซึ่งเป็นบุคคลที่เจ็บป่วยและจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง

โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และพิจารณาจากการให้บริการของภาครัฐ ได้แก่ จำนวนบุคลากรด้านสุขภาพ โดยใช้ข้อมูลจากรายงานทรัพยากรสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

➤ **อัตราผู้ติดเชื้อเอดส์ ต่อประชากรแสนคน** หมายถึง จำนวนรายของผู้ที่ติดเชื้อเอดส์ ต่อประชากร 100,000 คน ในปีหนึ่ง โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ความสำคัญ อัตราผู้ป่วยเอดส์ต่อประชากรแสนคน เป็นตัวบ่งชี้สถานการณ์สุขภาพของคนในประเทศ แสดงให้เห็นพฤติกรรมของบุคคลในด้านสุขภาพและสถานะสุขภาพของประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศ

➤ **มีอาหารกินพอเพียง** หมายถึง ทุกคนในครัวเรือนมีอาหารกินโดยได้รับอาหารครบ 5 หมู่ ตามความต้องการของร่างกาย และไม่กินอาหารที่ก่อให้เกิดโรคต่อร่างกาย

➤ **ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน** หมายถึง การที่บุคคลทุกวัยมีอาหารกินครบ 3 มื้อในแต่ละวัน โดยได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ ตามความต้องการของร่างกาย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547 และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

ความสำคัญ พิจารณาจากการได้รับอาหารของเด็กแรกเกิดและเด็กในวัยต่างๆ จนถึงอายุ 15 ปี รวมถึงสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ทั้งนี้ ให้หมายรวมถึงความปลอดภัยจากการผลิตอาหารที่พบเชื้อปนเปื้อน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อโรคท้องร่วงและอื่นๆ จะทำให้เกิดการขาดสารอาหารได้

➤ **สถานที่ผลิตอาหารพบเชื้อปนเปื้อน (%)** หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ตรวจพบเชื้อปนเปื้อน ณ สถานที่ผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายหรือเพื่อบริโภค โดยข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

ความสำคัญ งานคุ้มครองผู้บริโภค เป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพและอาหาร เนื่องจากปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่จะบริโภคอาหารสำเร็จรูป ซึ่งสถานที่ผลิตอาหารที่สะอาดถูกหลักอนามัย จึงมีความสำคัญต่อสุขภาพอย่างยิ่ง

➤ **การออกกำลังกาย** หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายที่มีการออกแบบเป็นแบบแผนและทำซ้ำๆ เพื่อเสริมสร้างหรือคงไว้ซึ่งสมรรถภาพทางกายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้น

➤ **การตรวจสุขภาพ** หมายถึง กระบวนการสำรวจหาสาเหตุและปัจจัยเสี่ยง ซึ่งอาจคุกคามสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้สุขภาพดี

➤ **วัคซีนป้องกันโรค** หมายถึง วัคซีนที่ให้ตามการนัดหมาย ตามตารางการให้วัคซีนแก่เด็ก ตามแผนปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วยวัคซีน ดังนี้ 1) วัคซีนป้องกัน

วัคซีนโรค (BCG) 2) วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน (DTP) 3) วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ (OPV) 4) วัคซีนป้องกันโรคหัด คางทูม หัดเยอรมัน (MMR) 5) วัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี (HB) 6) วัคซีนป้องกันโรคไข้มองอักเสบเจอี (JE) 7) วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก (TT)

➤ **ผู้เจ็บป่วยที่เป็นภาระกับครอบครัว** หมายถึง ผู้ที่เจ็บป่วยหรือพิการด้วยโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณหรือปัญญา ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นบางครั้งหรือตลอดเวลา

➤ **การพึ่งตนเองด้านสุขภาพ** หมายถึง ความสามารถของครัวเรือนในการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น หรือการใช้ภูมิปัญญาหรือรูปแบบการดูแลสุขภาพอื่นๆ รวมถึงการเป็นสมาชิกเครือข่ายด้านสุขภาพในชุมชน

➤ **การเข้าถึงสถานพยาบาล** หมายถึง ความสามารถในการเข้าใช้บริการด้านสุขภาพ และสาธารณสุขที่รัฐจัดให้ อย่างเสมอภาค เป็นธรรม ปลอดภัย มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ตามความจำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน

➤ **การเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ** หมายถึง การมีหลักประกันในการได้รับสิทธิเข้าใช้บริการด้านสุขภาพและสาธารณสุขอย่างเสมอภาค เป็นธรรม ปลอดภัย มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ตามความจำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน

องค์ประกอบที่ 2 ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา ศาสนา และความเชื่อ

หมายถึง การที่มนุษย์ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต และปฏิบัติตนถูกหลักศาสนา

ความสำคัญ

กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้นชีวิตด้านการพัฒนาทางการศึกษา จะนำเสนอข้อมูลให้ทราบถึงปริมาณและคุณภาพของการศึกษา และเป็นข้อมูลประกอบการประเมินประสิทธิผลของระบบการศึกษา

➤ **การมีโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต** หมายถึง โอกาสในการได้รับการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

➤ **การศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา หรือการศึกษาในระดับตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดตามกฎหมาย

➤ **การศึกษาสูงกว่าขั้นพื้นฐาน** หมายถึง การได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา (ตรี-โท-เอก) การใช้คำว่า “อุดมศึกษา” แทนคำว่า “การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย” เพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา ที่เรียนภายหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

➤ **ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านสารสนเทศ** หมายถึง การมีโอกาสนในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศต่างๆ และการมีทักษะด้านการรู้สารสนเทศ (information literacy) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทุกกลุ่ม โดยรู้ว่าจะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้จากแหล่งไหน ด้วยวิธีใด และรู้ว่าจะใช้สารสนเทศอย่างไร ทักษะต่าง ๆ สำหรับการรู้สารสนเทศ ดังนี้ 1) สามารถกำหนดขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการได้ 2) สามารถกำหนดแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม 3) สามารถสืบค้นสารสนเทศ หรือรู้วิธีการเข้าถึง/การได้รับสารสนเทศ 4) สามารถประเมินคุณค่าสารสนเทศ 5) สามารถนำสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ได้ และ 6) มีจริยธรรมในการใช้สารสนเทศ นอกจากนี้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นสารสนเทศ นับเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมในยุคปัจจุบัน

➤ **การเรียนรู้ตามอัธยาศัย** หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

➤ **เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (%)** หมายถึง อัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ทั้งหมดกับประชากรทั้งหมดที่มีอายุ 6-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงที่ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อัตราส่วนจำนวนผู้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน สามารถปรับใช้ทักษะดังกล่าวในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เป็นกำลังคนระดับกลาง และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ เป็นอัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ทั้งหมดกับประชากรทั้งหมดที่มีอายุ 6-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงที่ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อัตราส่วนจำนวนผู้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน สามารถปรับใช้ทักษะดังกล่าวในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เป็นกำลังคนระดับกลาง และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

➤ **เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี** ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง อัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ทั้งหมดที่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ อัตราส่วนจำนวนผู้ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของประชาชน สามารถปรับใช้ทักษะดังกล่าวในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เป็นกำลังคนระดับกลาง และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย หรือเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป

➤ **คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง (ครัวเรือน)** หมายถึง วิธีการเข้าถึงสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากทั่วโลก โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ ปัจจุบันวิธีการในการเข้าถึงสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากทั่วโลก ได้สะดวกและรวดเร็วโดยสามารถกระทำได้หลายวิธี สื่อสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ครัวเรือนได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งนอกจากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตยังเป็นสื่อที่ทำให้ครัวเรือนได้รับข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและรวดเร็วมาก ทั้งนี้ การได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลให้เป็นคนทันโลก ทันสมัย เข้าใจและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านส่วนตนและการประกอบอาชีพ

➤ **อัตราส่วนครูต่อนักเรียน** หมายถึง ครูหนึ่งคนต่อจำนวนนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2546

ความสำคัญ อัตราส่วนครูหนึ่งคนต่อนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2546 ซึ่งสัดส่วนครูต่อนักเรียนที่มีความสมดุล ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลจากครูอย่างทั่วถึง

➤ **การปฏิบัติตนถูกหลักศาสนา** หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือประพฤติตนถูกต้องตามหลักคำสั่งสอนของศาสนาที่แต่ละบุคคลนับถือ

➤ **คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ครัวเรือน)** หมายถึง อัตราส่วนครัวเรือนมีสมาชิกที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอกับจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ คราวเรือนไคมีสมาชิกที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคงทางจิตใจ โดยมีคุณธรรม จริยธรรม และประเพณีตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

➤ **อัตราผู้ละเมิดกฎระเบียบของสังคม** หมายถึง ประเภทความผิด โดยพิจารณาจากจำนวนผู้ต้องหา ที่กระทำความผิดในคดีต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งคดีต่าง ๆ ได้แก่

- คดีอุจฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ
- คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ
- คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์
- คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย
- คดีอุบัติเหตุจราจรทางบก

ความสำคัญ อัตราผู้ละเมิดกฎระเบียบของสังคมในด้านต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงระดับและสภาพการมีปัญหของสังคมนั้น หากสังคมใดมีผู้ละเมิดกฎระเบียบของสังคมเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนภาวะปราศจากความสงบสุขของสมาชิกในสังคมนั้น ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการละเมิดกฎระเบียบของสังคม อาจเนื่องมาจากการไม่ให้ความสำคัญและไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา

องค์ประกอบที่ 3 ความมั่นคงของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

หมายถึง การที่มนุษย์ มีที่อยู่อาศัยอย่างปลอดภัย และปลอดภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญ

ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญสำหรับการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ ดังนั้น ความมั่นคงในการอยู่อาศัยเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาซึ่งความมั่นคงในการตั้งหลักแหล่ง สร้างถิ่นฐาน การสร้างชีวิต สร้างชุมชนและสังคมที่มั่นคงกว่า 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อประเทศเข้าสู่การพัฒนาสมัยใหม่ จากพื้นฐานที่เป็นประเทศเกษตรกรรมสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนเมือง เกิดการอพยพ เกิดการสร้างชุมชนเมืองที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและไม่มีแผน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ และปัญหาความยากจนที่รุนแรงขึ้น รวมทั้งความไม่เท่าเทียมในการจัดบริการพื้นฐาน ทำให้คนจนที่อพยพเข้าเมืองไม่สามารถมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและถูกต้องตามกฎหมาย มีความหนาแน่นทรุดโทรมและขาดการพัฒนา ส่วนที่มีอยู่แล้วมักไม่มีสัญญาเช่าที่มั่นคง ทำให้เกิดปัญหาการถูกไล่ที่อยู่เสมอ โอกาสสร้างความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐาน และการมีชีวิตของครอบครัวคนจนในเมืองเป็นไปตามยถากรรม ต้องทำงานหนักหาเช้ากินค่ำ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อศึกษาความมั่นคงมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

➤ **การมีที่อยู่อาศัย** หมายถึง แหล่งหรือถิ่นที่ใช้พักอาศัยในการดำรงชีวิต หรือทำประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีแก่ชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในชนบทห่างไกลหรือในเมือง

➤ **สิ่งแวดล้อม** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสังคมที่อยู่รอบๆ มีอิทธิพลและปัจจัยเกื้อหนุนเกี่ยวโยงซึ่งกันอาจทำให้เกิดผลต่อการเสริมสร้างหรือทำลาย

➤ **สาธารณูปโภค** หมายถึง บริการสาธารณะที่จัดทำขึ้นเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ประชาชนในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์

➤ **วัตถุอันตราย** หมายถึง สิ่งที่ผลิตหรือประกอบขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาของการระเบิด ไวไฟ มีพิษ มีกัมมันตรังสี การกักตุน การระคายเคือง

➤ **สารเคมี** หมายถึง สารประกอบทั้งหลายที่เกิดจากธาตุตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป นำมารวมตัวกันโดยอาศัยปฏิกิริยาทางเคมีและอัตราส่วนผสมคงที่

➤ **มลพิษ** หมายถึง ภาวะที่เป็นพิษก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม

➤ **เหตุรำคาญ** หมายถึง เหตุที่ก่อให้เกิดความระคายเคือง ถูกรบกวน จุกจิกจนเบื่อหน่าย อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ

➤ **ผลกระทบ** หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เหนือการควบคุมหรือไม่ก็ได้ อาจไม่ตั้งใจหรือตั้งใจให้เป็น ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำและการผลิต

➤ **สร้างบ้านด้วยวัสดุถาวร** หมายถึง มนุษย์มีบ้านเป็นของตนเอง หรือเช่าอยู่เป็นสัดส่วน โดยมีการก่อสร้างโดยใช้วัสดุที่คงทนถาวรป้องกัน แดด ลม ฝนได้ดี โดยใช้ข้อมูลทุกวิทยุจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนแสวงหา ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในสิ่งที่สำคัญต่อมนุษย์ ดังนั้น การอาศัยในบ้านที่มีความมั่นคงแข็งแรงของโครงสร้างอาคาร และสร้างด้วยวัสดุที่มีคุณภาพอย่างถาวรสามารถทนไฟเมื่อเกิดอัคคีภัยได้ เป็นตัวบ่งชี้ที่ประเมินความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของมนุษย์

➤ **ครัวเรือนมีการจัดบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ** หมายถึง การจัดสภาพบ้านที่อยู่อาศัยเป็นระเบียบ ปลอดภัยจากอันตรายและสะอาดถูกสุขลักษณะ โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

➤ **มีสาธารณูปโภคครบตามความจำเป็น (%)** หมายถึง ครัวเรือนมีเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตที่ดี เช่น โทรศัพท์ พัดลม ตู้เย็น เตาแก๊ส เตาไฟฟ้า โทรทัศน์ วิทยุ โดยใช้ข้อมูลสถิติ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ความสำคัญ ทุกครัวเรือนจำเป็นต้องมีสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ส้วม และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ตู้เย็น วิทยุ ซึ่งเป็นมาตรฐานพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีพในยุคปัจจุบัน

➤ **ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภค** หมายถึง ครัวเรือน สามารถจัดหา น้ำดื่ม และบริโภค ที่สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ น้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคและบริโภค มีความสำคัญต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวของมนุษย์ เนื่องจากมีผลต่อสุขภาพในทางตรง เป็นปัจจัยสนับสนุนต่อความมั่นคงของมนุษย์ในด้านที่อยู่อาศัย โดยกำหนดให้ทุกครัวเรือนต้องมีหรือจัดหา น้ำสะอาด เพื่อใช้ในการดื่มและบริโภค

➤ **ปลอดภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ทุกคนในครัวเรือนมีความปลอดภัยจากมลภาวะที่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย หรือจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น แสง เสียง อากาศ และน้ำ เป็นต้น

➤ **ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ** หมายถึง ครัวเรือนมีความปลอดภัยจากภาวะที่เป็นพิษก่อให้เกิดอันตรายทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำ เสียง เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ การที่ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ จะทำให้ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนที่ก่อให้เกิดอันตรายทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อสุขภาพ ซึ่งมลพิษเหล่านี้ หมายถึง มลพิษทางอากาศ ทางน้ำ และทางเสียง เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 ความมั่นคงของมนุษย์ด้านส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน หมายถึง การที่มนุษย์มีอาชีวนามัยดี ปลอดภัยจากการล้ามนุษย์ และการกดขี่แรงงานเด็ก ตลอดจนการปลอดภัยจากการล่วงละเมิดทางเพศ การถูกประทุษร้าย อุบัติภัยและอุบัติเหตุ มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวที่อบอุ่น และมีความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

➤ **ความมั่นคงด้านบุคคล** หมายถึง ความมั่นคงปลอดภัยจากความรุนแรงทาง

กายภาพ และภัยคุกคามจากปัจจัยทั้งปวงที่มีต่อบุคคล ได้แก่ การประทุษร้าย อาชญากรรม การทำงาน อุบัติเหตุ และภัยคุกคามต่อตนเอง เช่น การทำร้ายเด็ก การข่มขืน การทรมานร่างกาย การใช้สารเสพติด และการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

➤ **ความมั่นคงด้านครอบครัว** หมายถึง การที่มนุษย์มีสิทธิและความชอบธรรมตาม

กฎหมายของบุคคล ในการตัดสินใจเลือกคู่ และเลือกมีทายาทด้วยความพึงพอใจร่วมกัน ทั้งนี้ ต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่อันเหมาะสมที่พึงปฏิบัติต่อกัน โดยมีการให้คำปรึกษาแนะนำทั้งก่อน ระหว่างและภายหลังการครองคู่ ในกรณีที่มีปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งกันย่อมมีสิทธิรับคำปรึกษา แนะนำ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในครอบครัว ในฐานะที่เป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม และการปลอดภัยจากการคุกคาม ครอบครัวจากสมาชิกในครอบครัว

➤ **ความมั่นคงด้านชุมชน** หมายถึง การที่มนุษย์สามารถดำรงอยู่ในกลุ่มคนแห่งหนึ่ง

แห่งใด ซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาที่ต่อเนื่อง โดยการดำรงอยู่นั้น สามารถคงความเป็นอัตตลักษณ์ของตน มีสิทธิ โอกาส และศักดิ์ศรี ตลอดจนปลอดภัยจากภาวะคุกคามและครอบงำจากสมาชิกชุมชน กรณีความขัดแย้งใช้การแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี

ความสำคัญ

ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบ ซึ่งบุคคลเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ในการประเมินความมั่นคงของประเทศ เมื่อคนของประเทศมีคุณภาพ ส่งผลต่อระบบครอบครัวที่มีความอบอุ่น นอกจากนั้น ยังมีผลต่อชุมชนที่ครอบครัวนั้นตั้งอยู่ สุดท้ายคือประเทศที่มั่นคง มีความพร้อมต่อการพัฒนาทุกรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ต้องเริ่มที่คนก่อน

➤ **ส่วนบุคคล** หมายถึง การที่มนุษย์มีความปลอดภัยจากการทำงาน ปลอดภัยจากการเป็นเหยื่อการค้าแรงงานเด็ก ค้ายาเสพติด ค้าประเวณี

➤ **ครัวเรือน** หมายถึง ครอบครัวที่อยู่ในบ้านเรือนเดียวกัน ครัวเรือนหนึ่งๆ อาจมีหลายครอบครัวก็ได้

➤ **ครอบครัว** หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันอยู่ในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความรัก การเอาใจใส่ และปรารถนาดีต่อกัน โดยพิจารณาจากครอบครัวมีความปลอดภัย โดยมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากการถูกฆาตกรรม ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และเสียชีวิต จากภัยธรรมชาติ ทั้งทางบก ทางน้ำ อากาศ และ ปลอดภัยจากบุคคลต่างด้าวที่มาใช้แรงงานผิดกฎหมาย

➤ **อาชีวอนามัย** หมายถึง ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุการทำงานของบุคคล โดยเฉพาะการป้องกันภัยจากการทำงานที่ได้มาตรฐาน มีระบบป้องกันความปลอดภัย โดยใช้ข้อมูลสถิติจากจำนวนผู้ประสบอันตรายจากการทำงาน ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

➤ **การล้ามนุญ** หมายถึง การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ในลักษณะต่อไปนี้

(1) จัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลใด และ

(2) ด้วยวิธีการข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยอาศัยความอ่อนด้อยประสบการณ์หรือความรู้ของบุคคล หรือโดยการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่น เพื่อให้ได้รับความยินยอมของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น

ในกรณีที่เป็นการกระทำต่อเด็ก ให้ถือว่าเป็นการล้ามนุญ แม้จะไม่ได้กระทำด้วยวิธีการตาม (2)

➤ **ผู้ประสบภัยอันตรายจากการทำงาน** หมายถึง ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในการทำงานของบุคคล โดยเฉพาะการป้องกันภัยจากการทำงานที่ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย มีระบบป้องกันอันตราย

ความสำคัญ การที่บุคคลมีงานทำมีรายได้สามารถหาเงินเลี้ยงตัวเองหรือครอบครัวได้นั้น นับว่าเป็นการสร้างความมั่นคงของมนุษย์อีกด้านหนึ่ง ซึ่งการทำงานนั้นต้องมีความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ จึงจะถือได้ว่ามีอาชีวอนามัย

➤ **ผู้ตกเป็นเหยื่อการค้าแรงงานเด็ก** หมายถึง เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ถูกจ้างให้ทำงานในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลสถิติจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

➤ **ผู้ตกเป็นเหยื่อกระบวนการค้ายาเสพติด** หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับความปลอดภัยเนื่องจากถูกหลอกลวงหรือถูกบังคับข่มขู่ให้เสพยาเสพติด หรือถูกบังคับให้เป็นผู้ขนส่ง หรือจำหน่าย ยาเสพติด โดยใช้ข้อมูลสถิติจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ความสำคัญ ยาเสพติด นับว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของมนุษย์ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศด้วย ดังนั้น การที่บุคคลไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยาเสพติด จึงเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

➤ **ผู้ตกเป็นเหยื่อค้าประเวณี** หมายถึง ผู้ที่ถูกล่อลวงหรือบังคับขืนใจให้ร่วมประเวณีกับผู้อื่นโดยไม่สมัครใจ โดยใช้ข้อมูลสถิติจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

➤ **ปลอดภัยจากการประทุษร้าย อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ** หมายถึง ความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวในด้านการถูกฆาตกรรม ครว้เรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การ

ป้องกันอุบัติเหตุของครัวเรือนอย่างถูกวิธี ปลอดภัย ภัยธรรมชาติ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และจำนวนแรงงานต่างด้าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อด้านวินาศกรรม โดยใช้ข้อมูลสถิติจากหลายแหล่ง ได้แก่ ข้อมูล จปฐ. ปี พ.ศ. 2547 กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงแรงงาน

➤ **การได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุและเสียชีวิตจากภัยธรรมชาติ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ** หมายถึง จำนวนกรณีของการที่มนุษย์ได้รับอุบัติเหตุ และเสียชีวิตจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ การจลาจลทางบก ทางน้ำ และ ทางอากาศ เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก กระทรวงมหาดไทย

ความสำคัญ ความสูญเสียอันเกิดจากอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติส่วนใหญ่ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ยังส่งผลกระทบต่อความเสียหายของประเทศชาติ ในส่วนของการสูญเสียทรัพยากรบุคคล รวมทั้งความเสียหายของเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้น การที่บุคคลปลอดภัยจากอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติ จึงมีผลต่อความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

➤ **มีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว** หมายถึง ความพร้อมในการดำเนินชีวิตของครอบครัว ความรัก ความอบอุ่นที่ให้แก่ครอบครัว คู่สมรสและบุตรในครอบครัว ความเอื้ออาทรและการดูแลสุขภาพกายและจิตของสมาชิกในครอบครัว โดยพิจารณาจากคนในครอบครัวไม่ติดสุรา ไม่สูบบุหรี่ ผู้สูงอายุ คนพิการ ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ครอบครัวมีความอบอุ่น อัตราการสมรส อัตราการหย่าร้าง โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547 และกรมสุขภาพจิต

➤ **ผู้สูงอายุในครัวเรือนที่ได้รับการดูแล** หมายถึง ความสามารถของสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถให้การดูแลผู้สูงอายุ โดยการจัดหาให้ได้รับปัจจัยสี่ที่สำคัญต่อการดำรงชีพ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม

ความสำคัญ คนไทย ถือว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของครอบครัว เนื่องจากเป็นผู้ที่เคยสร้างคุณประโยชน์ต่อครอบครัว ดังนั้น การดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สมาชิกของครัวเรือนที่พึงกระทำ การที่ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของบุคคล หรือครอบครัวในการดูแลสมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ไม่มีงานทำ ขาดรายได้ จะเป็นภาระของครอบครัว ถ้าสมาชิกสามารถดูแลได้ หมายถึงมนุษย์มีความมั่นคงทั้งส่วนบุคคลและครอบครัว

➤ **คนพิการในครัวเรือนที่ได้รับการดูแล** หมายถึง ครัวเรือนที่มีคนพิการอาศัยอยู่ด้วย สามารถให้การดูแลผู้พิการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือน

ความสำคัญ คนพิการที่พิการไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตาม (พิการแต่กำเนิด หรือพิการจากอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย) ที่อาศัยในครัวเรือน ต้องการให้คนในครัวเรือนดูแลทั้งทางด้าน

ร่างกายและจิตใจ มีผลต่อความเป็นอยู่ในครัวเรือน เนื่องจากเป็นภาระของสมาชิกในครัวเรือน ดังนั้น การที่ครัวเรือนสามารถดูแลคนพิการได้ แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของครอบครัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัย

➤ **ครอบครัวอบอุ่น** หมายถึง ครอบครัวที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (ครบถ้วนทุกข้อ)

1) คนในครัวเรือนมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน (พ่อ แม่ ลูก หรือญาติพี่น้อง ที่อาศัยประจำในครัวเรือน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น รับประทานอาหาร ใช้เวลาพูดคุยกัน พักผ่อนหย่อนใจ ดูหรือฟังความบันเทิง เล่นกีฬา หรือร่วมกันปรับปรุงรักษาที่อยู่อาศัย เป็นต้น) 2) คนในครัวเรือนมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน 3) คนในครัวเรือนมีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัว 4) คนในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน ในกรณีที่อยู่คนเดียว ถ้าดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ถือว่าเป็นครอบครัวอบอุ่น แต่ถ้าดำรงชีวิตโดยไม่มีความสุข ให้ถือว่าเป็นครอบครัวที่ไม่อบอุ่น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดเป้าหมายในเรื่องครอบครัวอบอุ่น ไว้ร้อยละ 100

ความสำคัญ ความอบอุ่นของครอบครัว แสดงถึงความพร้อมในการดำเนินชีวิตของสมาชิก ซึ่งครอบครัวถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม ดังนั้น ครอบครัวที่อบอุ่นย่อมส่งผลถึงประเทศชาติที่มีความมั่นคงและความมั่นคงของมนุษย์

➤ **อัตราการหย่าร้าง** หมายถึง จำนวนร้อยละของคู่สมรสที่ไม่สามารถใช้ชีวิตคู่ร่วมกันทางนิติบัญญัติ หรือพฤตินัย ได้จดทะเบียนหย่าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ความสำคัญ อัตราการหย่าร้างแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะของครอบครัวในสังคมไทย ซึ่งแนวโน้มของการอยู่ร่วมกันระหว่างชาย กับหญิง มีน้อยลง สถาบันครอบครัวมีความอ่อนแอ ทำให้ความมั่นคงของมนุษย์ในด้านครอบครัวลดลง

➤ **ชุมชน** หมายถึง ความมีเกียรติและศักดิ์ศรีในวัฒนธรรมของชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่มีสันติภาพสงบสุขภายในชุมชน ระหว่างชุมชนใกล้เคียง และการมีส่วนร่วมร่วมของประชาสังคม

➤ **มีความสัมพันธ์กับชุมชน** หมายถึง การมีส่วนร่วมของคนในครัวเรือนต่อชุมชน การที่ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล และการที่คนในครัวเรือนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

➤ **ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล (%)** หมายถึง สมาชิกในครัวเรือน เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม หรือชมรมที่ตั้งขึ้นในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ชมรมแม่บ้าน ชมรมเกษตรกร สหกรณ์ ชมรมกีฬา เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ การจัดตั้งชมรม หรือกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งสหกรณ์ ในหมู่บ้านหรือตำบล โดยมีสมาชิกของครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมนั้น แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ที่สมาชิกของชุมชน หรือหมู่บ้านได้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการระดมความคิดเห็นที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการพัฒนาโดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงมากขึ้น

➤ **ครัวเรือนมีคนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน** หมายถึง สมาชิกในครัวเรือน ทำกิจกรรมสาธารณะบำเพ็ญประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น การพัฒนาถนน การปรับปรุงอาคารสาธารณะ วัด โรงเรียน การขุดลอกคูคลอง การบริจาคทรัพย์ เพื่อกิจกรรมการสาธารณะต่างๆ โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของคนในครัวเรือน แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของบุคคลในการที่จะร่วมพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ หมายความว่า ความเป็นอยู่ของคนในครัวเรือนไม่มีปัญหา จึงสามารถมาร่วมกิจกรรมสาธารณะได้

องค์ประกอบที่ 5 ความมั่นคงของมนุษย์ด้านเศรษฐกิจและการเมือง หมายถึง การที่มนุษย์มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และมีสิทธิพื้นฐานทางการเมือง โดยใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสิทธิมนุษยชน

➤ **ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ** หมายถึง การที่มนุษย์มีเศรษฐกิจเพียงพอในการดำเนินชีวิต โดยการนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับธรรมชาติ มีความเป็นอยู่อย่างสงบ มีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพ และมีหลักประกันในการทำงาน มีการออม การไม่มีหนี้สิน หรือการมีหนี้สินสามารถชำระคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด มีการลงทุนร่วมกัน ซึ่งพิจารณาจากการประกอบอาชีพและมีรายได้ รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือน การเก็บออม ของครัวเรือน แหล่งอาหารธรรมชาติภายในชุมชน และข้อมูลการกู้เงิน โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547 และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

➤ **คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า คนละ 20,000 บาทต่อปี** หมายถึง คนในครัวเรือนตั้งแต่อายุ 18 - 60 ปี มีรายได้เฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท ต่อปีโดยใช้ข้อมูลสถิติจาก จปฐ. ปี พ.ศ. 2547

ความสำคัญ รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน (ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท) เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่ใช้ในการประเมินฐานะเศรษฐกิจของครัวเรือนที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครัวเรือน ซึ่งรายได้ของครัวเรือนที่สอดคล้องกับรายจ่าย แสดงถึงความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

➤ **อัตราการเพิ่มค่าจ้างรายวัน** หมายถึง ร้อยละของการเพิ่มค่าจ้างรายวัน คำนวณจากค่าจ้างก่อนและหลังการปรับค่าจ้างครั้งล่าสุด ในปี พ.ศ. 2548

ความสำคัญ องค์ประกอบหนึ่งในความมั่นคงของมนุษย์ด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ รายได้ของประชากร ดังนั้น การเพิ่มค่าจ้างแรงงานรายวันขั้นต่ำของแต่ละจังหวัด จึงเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงทางเศรษฐกิจของจังหวัดนั้น ๆ และภาพรวมของประเทศ

➤ **สิทธิ** หมายถึง ประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และที่เป็นนามธรรม ถ้ากฎหมายใดเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองสิทธิใด จะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธินั้น ๆ รวมถึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่ประชาชนที่จะต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และถ้าเป็นสิทธิประเภทที่โดยสภาพไม่อาจใช้ได้ทันที แต่ต้องมีกลไกหรือวิธีการบางประเภทหรือต้องมีกฎหมายออกมารองรับ รัฐย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเพิ่มให้ประชาชนสามารถใช้สิทธินั้น ๆ ได้

➤ **สิทธิพื้นฐานทางการเมือง** หมายถึง สิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น สิทธิเลือกตั้ง เป็นการแสดงความมีส่วนร่วมทางการเมือง การร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และสถานภาพสตรีไทย

➤ **การใช้สิทธิเลือกตั้ง** หมายถึง การที่ประชาชน แสดงการมีส่วนร่วมด้านการเมือง โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้ข้อมูลทุกมิติจาก สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ความสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ

➤ **การร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน** หมายถึง การใช้สิทธิของประชาชน เพื่อพิทักษ์สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญของอาณาจักรไทย โดยพิจารณาจากจำนวนเรื่องของการร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การลู่กล้าเขตที่ดิน การได้รับความไม่เป็นธรรม ต่างๆ โดยใช้ข้อมูลทุกมิติ จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ความสำคัญ สิทธิมนุษยชน เป็นประเด็นสำคัญ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยทุกคนในประเทศมีสิทธิ ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน ดังนั้น การร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการประเมินความเท่าเทียมกันของมนุษย์